

Avcı, Ö. (2025). Sosyal sermaye: Sosyal politika ve sosyal hizmet ilişkisi üzerine bir inceleme. *Bookarion Journal of Social Sciences*, 1 (1), 85-94. [doi:10.64734/bjss.1-1-07](https://doi.org/10.64734/bjss.1-1-07)

Özgün Makale

Gönderim: 26/09/2025

Kabul: 31/12/2025

Licensed under
CC BY 4.0.

SOSYAL SERMAYE: SOSYAL POLİTİKA VE SOSYAL HİZMET İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Social Capital: An Examination of the Relationship Between Social Policy and Social Work

Ömer AVCI

 Doktora Öğrencisi

 Manisa Celal Bayar Üniversitesi

 omeravci078@gmail.com

 0000-0003-3729-2417

ÖZ

Sosyal sermayenin sosyal politika ve sosyal hizmet ile ilişkisi bu alanların toplumsal değişime ve gelişime odaklanması açısından oldukça önemlidir. Bu gelişimi sağlamak açısından sosyal sermayenin yeri çok önemlidir ve çok büyük bir görev üstlenmektedir. Sosyal sermaye modern dünyada sosyal politikaların yapılması ve sosyal hizmet uygulamalarının oluşturulmasını oldukça kolaylaştırmakta ve bu yapıların dinamik bir şekilde ayakta kalmasını sağlamaktadır. Günümüzde az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde sosyal sermayeden daha fazla yararlanabilmek amaçlanmakta ve bu amaca yönelik uygulamalar hayata geçirilmektedir. Bu programlar hem sosyal politika hem de sosyal hizmet alanlarının özellikle ilgilendiği yoksulluğu, gelir dağılımı eşitsizliğini ortadan kaldırma, insan haklarının kullanımı ve toplumsal kalkınmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal sermaye, sosyal politika, sosyal hizmet

ABSTRACT

The relation of social capital with social policy and social service is very important for these areas to focus on social change and development. In order to ensure this development, the place of social capital is very important and plays a very important role. Social capital facilitates social policies and social work practices in the modern world and makes these structures survive dynamically. Today, it is aimed to make more use of social capital in underdeveloped and developing countries and the applications for this purpose are implemented. These programs aim to eliminate poverty, income distribution inequality, social rights and social development.

Keywords: Social capital, social policy, social work

GİRİŞ

Dünya’da yaşanan yeni gelişmeler ve küreselleşme ile birlikte toplumlarda görülen yoksullu, işsizlik, gelir dağılımında yaşanan eşitsizlikler gibi durumlar sosyal politikanın önünü tıkamıştır. Bu durumdan kurtulmanın ve refahı arttırarak yaşanılabilir toplum yaratmak amacıyla sosyal sermaye kavramı ortaya çıkmıştır. Sosyal sermaye toplumun ve bireylerin gelişmesi ve sürdürülebilir bir kalkınmayı amaçlayan bir araçtır. Küreselleşmenin getirdiği tek tip insan modeli anlayışı, sosyal dışlanma, yalnızlık gibi toplumu ayrıştıran yapının düzeltilmesi açısından sosyal sermaye büyük bir önem arz etmektedir. Toplum yapısındaki ve ekonomik temelli bozulmalar sosyal sermayenin özünde bulunan güven ve iş birliği ile toplumsal katılım sayesinde aşılabilecektir. Bu sorunların çözümünde sosyal sermaye sosyal politika ve sosyal hizmet disiplinleri ile iş birliği içerisindedir. Sosyal sermayenin önemi gelişmekte olan ülkelerde çok fazladır bunun sebebi ise yapısal değişimler geçirmekte olan ve bir geçiş sürecinde bulunan gelişmekte olan ülkeler gerek ekonomik gerekse sosyal yapıya ait kalkınma planlarını sosyal sermaye, sosyal politika ve sosyal hizmet ekseninde gerçekleştirerek geçiş süreci sancılarını ve küreselleşmenin getirdiği olumsuz durumların üstesinden gelebilecektir. Bu üçlü sac ayağında sosyal sermaye oluşturulacak sosyal politikalara ve sosyal hizmet uygulamalarına uygun zemin oluşturarak toplumsal gelişim ve kalkınma çabalarına katkı sağlamaktadır.

Bu çalışmanın amacı toplumsal yapıyı ayakta tutan güven ve iş birliği durumlarını temel almış sosyal sermaye kavramı ile küreselleşme sonrasında toplumda oluşan olumsuz durumların çözümü için çalışan sosyal politika ve sosyal hizmet disiplinleri arasındaki ilişkiyi (daha doğrusu işbirliğini) açıklamaktır.

1. SOSYAL SERMAYE KAVRAMININ TARİHSEL GELİŞİMİ

1.1. Sosyal Sermaye Kavramı

Kişiler ile kurumlar arası güven temelli ilişki ve birlikteliklerin ekonomik alana dayalı olarak incelenmesi “sosyal sermaye” olarak tanımlanmaktadır (Karagül & Masca, 2005). Sosyal sermaye kolektif eylemleri kolaylaştırarak toplumun verimliliğini artırabilecek olan güven, normlar ve ağlar gibi sosyal organizasyon özelliklerini ifade eder (Temple, 2000). Sosyal sermaye ortak hedeflere ulaşmada faydalı bir kaynak olarak nitelendirilebilir. OECD’ye göre ise sosyal sermaye gruplar içinde veya arasında işbirliğini kolaylaştıran ortak normlar, değerler ve anlayışlarla birlikte ağlar” olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımda bireyler ve gruplar arasındaki bağların gerçek olmasıyla birlikte bu ağlar arkadaşlık, aile, meslektaşlar arası ağlar gibi düşünülebilir (OECD, 2001). Sosyal sermayeyi beklentiler, sorumluluklar, bilgi kanalları (sosyal ağlar) ve sosyal normlardan oluşmaktadır (Coleman, 1988). Sosyal sermaye, karşılıklı tanıma ve tanıma konusunda az ya da çok kurumsallaşmış ilişkilere sahip kalıcı bir ağa sahip olması sayesinde bir bireye veya gruba tahakkuk eden reel veya sanal kaynakların bütünüdür. (Bourdieu & Wacquant, 1992). Wolcoock (2000)’ a göre sosyal sermaye insanların ortak hareket etmelerini sağlayan norm ve ağları ifade eder. Fukuyama (2000)’e göre ise sosyal sermayeyi, iki veya daha fazla birey arasında işbirliğini teşvik eden somutlaştırılmış bir gayri resmi norm olarak tanımlamaktadır. Putnam (1993)’ a göre sosyal sermaye koordineli eylemleri kolaylaştırarak toplumun verimliliğini

artırabilecek olan güven, normlar ve ağlar gibi sosyal organizasyonun özelliklerini ifade eder. Genel anlamda tanımları incelediğimizde sosyal sermaye kavramının temelinde güven ve toplumu oluşturan ağların bulunduğu görülmektedir.

Sosyal sermaye kavramının geçmişi sosyolojik ve ekonomik anlamda D. Hume ve A. Smith gibi bilim insanlarının çalışmalarına kadar uzanmaktadır (Şenkal, 2005). Sosyal sermaye kavramı daha çok son zamanlarda daha çok vurgulanıyor gibi lanse ediliyor olmasına rağmen toplum gelişimindeki önemi ve işlevselliği sosyal bilimciler tarafından daha eskilere dayandırılan sosyolojik bir faktördür. Özellikle, Adam Smith, Karl Marks, Emile Durkheim, Thorstein Veblen ve Max Weber gibi teorisyenler tarafından sosyal sermayenin ekonomik kalkınma ve sosyal sorunların çözülmesinde önemi vurgulanmıştır (Karagül & Dünder, 2006).

1990'lı yıllardan sonra Dünya Bankası, IMF, OECD gibi toplulukların dikkatini çeken sosyal sermaye üzerine yoğunlaşmış ve bu alanda çalışmalara ağırlık verilmiştir. Kavrama genel olarak ekonomi temelli yaklaşılmış fakat ilerleyen süreçte sosyoloji, sosyal politika ve sosyal hizmet alanları da dahil olmuştur.

2. SOSYAL SERMAYENİN UNSURLARI

Alana ilişkin çalışmaları olan bilim insanlarının tanımları incelendiğinde ve sosyal sermayenin temelini oluşturan yapılara bakıldığında sosyal sermayenin oluşmasını sağlayan ve işlerlik kazandıran ve sosyal sermayenin artırılmasını sağlayan bazı unsurlar bulunmaktadır. Bu unsurlar ise tanımlarda da yer aldığı üzere sosyal ağlar, normlar ve güven olarak gösterilebilir.

Sosyal Ağlar: Sosyal sermayenin en önemli yapısı ve çıktılarıdır. Sosyal ağların varlığı, sayısı, yoğunluğu ve niteliği sosyal sermayenin seviyesini belirlemektedir. Başka bir deyişle sosyal sermaye canlılığını sosyal ağlar oluşturmaktadır (Şavkar, 2011). Bu ağlar toplumsal birlikteliği meydana getirerek bu birlikteliklerin artmasıyla güveni oluşturmaktadır. Kollektif bilinci artırarak toplumda ben duygusunun yerini biz duygusuna bırakmasını sağlar ve sosyal sermayenin temelinde bulunan toplumsal üretim ve kalkınma sürecine katkıda bulunur.

Normlar: Toplumsal yapıyı oluşturan ve ayakta tutan bireyler arasındaki ilişkileri ve iletişimi düzenleyen yargı ve standartları belirler. Normların sosyal sermayenin seviyesini belirlemesi ise normların toplum yararı için bireylerin kendi yararlarından vazgeçmeyi öngörmesinden dolayı ortaya çıkmakta, sosyal destek, statü, onur ve bunun gibi diğer ödüller ve terfilerle desteklenen diğer toplumsal normlar insanların kamu yararını gözetmesini gerektirmekte ve bireyler ve kurumlar arasında olan bağları kuvvetlendirmektedir (Özdemir, 2007).

Güven: Sosyal sermayenin temel yapı taşı durumundadır. Sosyal sermayenin seviyesi toplumda bulunan kurum ve bireylerin topluma olan güven seviyesi ile doğru orantılıdır. Başka bir deyişle toplumdaki güven seviyesi ne kadar yüksek ise toplumun sahip olduğu sosyal sermaye kapasitesi o kadar yüksektir.

3. SOSYAL SERMAYEYE AİT YAKLAŞIMLAR

3.1. Toplumsal Yaklaşım

Woolcock ve Narayan (2000)' e göre bu yaklaşım bir topluluktaki en basit şekilde ölçülebilen grupların sayısı ve yoğunluğu ile , sosyal sermayenin doğası gereği “iyi” olduğunu varlığının her zaman toplumun refahı üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu ima eder ayrıca bu grupların çokluğu ve yoğunluğu toplumun refahını arttırmadaki önemli ölçütlerdendir ve bu bakış açısı, yoksulluğun analizinde, yoksulların risk ve kırılganlığının yönetilmesine yardımcı olmadaki sosyal bağların merkezietini ve önemin altını çizerek önemli katkılarda bulunur. Bununla birlikte sivil toplumun refahı arttırıcı yönünün önemini vurgulamaktadır.

3.2. Ağlar Yaklaşımı

Bu görüş insanlar arasındaki yatay ve dikey ilişkilerin yanı sıra topluluk grupları ve şirketler gibi diğer kuruluşlar arasındaki ve içindeki ilişkilerin önemini vurgulamaktadır. Granovetter'in (1973) yapmış olduğu bilimsel çalışmalar temel alınarak grup içi bağların bireylere ve ailelere sosyal aidiyet duygusu ve kolektif hedeflere odaklanma dürtüsü verebilmesi amacıyla güçlü olması gerektiğinden bahsetmektedir. Bununla birlikte, gruplar arasında, etnik köken, toplumsal cinsiyet, sosyo- ekonomik statü ve din gibi sosyal bölünmeleri durduran veya bünyesinde bulunduran daha zayıf bağların yokluğunda, güçlü bağların daha dar ve küçük çıkarlara odaklanabileceğinin de altı çizilmektedir. Son zamanlardaki popüler alan yazında, bu iki sosyal sermaye biçimine “bağlanma” ve “köprüleme” sosyal sermaye denilmeye başlanmıştır (Akt.Woolcock & Narayan, 2000).Bu yaklaşım toplulukların, elinde bulundurdukları iki farklı boyutla alakalı olarak sahip oldukları sosyal sermayeleriyle bir bütün olarak karakterize edilebileceği düşüncesini iddia etmektedir (Eşkinat, 2015).

3.3. Kurumsal Yaklaşım

Sosyal sermayenin üçüncü bir perspektifi olan bu yaklaşım, topluluk ağlarının ve sivil toplumun canlılığının büyük ölçüde politik, yasal ve kurumsal çevrenin bir ürünü olduğunu savunmaktadır (Woolcock & Narayan, 2000). Bu alandaki son çalışmalarından birinde Knack'ın (2002) kurumsal anlamda tanımladığı sosyal sermayenin sadece ekonomik performansı arttırmakla yetinmeyip yoksul kesimlere, zengin olan kesimlerden daha fazla yarar sağlamak açısından da ilerici katkısı olduğu sonucuna varmıştır. Bu alanda yapılan diğer çalışmalarla kurumsal yaklaşımın toplumlarda sesleri daha çok duyulmakta ve toplumu engelleyen rüşvet yolsuzluk, iltimas olayları sosyal sermayenin gelişmesine engel olduğu kabul görmektedir. Bu kabul görüşle kurumsal yaklaşım makro boyutta politika üretici konumda bulunarak sorunların çözümünü savunmaktadır.

3.4. Sinerji Yaklaşımı

Ağ ve kurumsal yaklaşım arasındaki kopukluğun ortaya çıkmasıyla bir grup akademisyen ağ ve kurumsal yaklaşımlardan oluşan zorlayıcı çalışmaların entegrasyonu için, sinerji (bakışını) yaklaşımını önermektedirler (Eşkinat, 2015). Devlet ve toplum birlikteliği ve ortak üretimle sosyal sermaye yaratılmasını çözüm olarak görmüşlerdir.

Tablo 1. Sosyal Sermayeye Ait Dört Yaklaşım: Temel Aktörler ile Politika Çözümleri

Yaklaşım	Aktörler	Politika Çözümleri
Toplulukçu Yaklaşım: Yerel Topluluklar	Topluluk grupları Gönüllülük temelli Sektör	Küçük olan şeyler güzeldir Yoksulların sosyal varlıkları tanınmalıdır
Ağ Yaklaşımı: Grup İçi ile Gruplar arası oluşun topluluk bağları	Girişimciler İş- Çalışma Grupları Bilgi Komisyoncuları	Ademi –merkeziyetçilik Girişim bölgelerinin yaratılması Sosyal bölünmeler arasında köprüler
Kurumsal Yaklaşım: Politik, Siyasi ve Yasal Kurumlar	Kamu ile Özel Sektörler	Sivil ve politik özgürlüklerin verilmesi, Şeffaflık, Hesap verebilirlik
Sinerji Yaklaşımı: Topluluk ağları ve devlet-toplum ilişkileri	Topluluk grupları, Sivil toplum, Firmalar ve Devletler	Ortak üretim Tamamlayıcılık, katılım, bağlar Yerel organizasyonların ölçeğinin yükseltilmesi

(Woolcock & Narayan, 2000)

4. SOSYAL SERMAYENİN ÖLÇÜMÜ VE KAYNAKLARI

Sosyal sermaye kavramının en büyük zayıflıklarından biri, nasıl ölçüleceği konusunda fikir birliğinin meydana gelmemesidir ve bu konuda üç farklı bakış açısı bulunmaktadır. Bu bakış açıları; Toplumda bulunan grupların sayısı ve toplumdaki bireylerin sivil toplum kuruluşlarına üye olmaları ile bu kuruluşlara olan güven düzeyleri ile ölçülebilmektedir. Üçüncü olarak Fukuyama (2000), sosyal sermaye düzeyinin kamuda bulunan şirketlerin devralınmasıyla mevcut maddi ve manevi kaynaklarında meydana gelen değişimlerden oluştuğunu anlatmaktadır. Bu değişimler insan sermayesinin gelişimi maddi kaynakların artışı marka değeri gibi unsurlar olarak değerlendirilebilir (Fukuyama, 2000).

OECD (2001)' e göre sosyal sermayenin ölçümü toplumda mala ve cana yönelik suç oranları, kişilerarası borçlar ve alacaklar arasında çek senet kullanımının oranı, ticari işletmelerin aile ve kişilerden ayrılıp anonim hale gelme kamuda bulunan bürokratik süreçler, toplumdaki yolsuzlukların ve boşanmaların oranı sosyal sermaye ölçümü konusunda önemle vurgulanması gereken kriterlerdir. Bu kriterlerdeki artış miktarı ne kadar fazla olursa toplumun sahip olduğu sosyal sermaye miktarı aynı derecede zayıf olacaktır.

Ayrıca 1981,1991-1992 ve 1995-1996 yıllarında yapılan *Dünya Değerler Araştırması* sosyal sermayenin ölçümü açısından oldukça büyük öneme sahiptir (Karagül & Masca, 2005). Yapılan bu araştırmalar OECD ülkelerinde kişi başına düşen milli gelir, büyüme ve güven oranları yer almaktadır. OECD ülkelerinin gelişmişlik düzeyleri, kişi başına düşen milli gelir ve güven oranları arasında doğru ve pozitif bir ilişki ortaya çıkmaktadır ve bu pozitif ilişki ile sosyal sermaye arasında da olumlu bir durum ortaya çıkmaktadır (Karagül & Masca, 2005).

Sosyal sermayenin kaynaklarını ise;

- ▶ Ülkelerin kültürleri ve tarihleri
- ▶ Toplumsal yapısı ve bürokratik (Hiyerarşik) düzeni
- ▶ Toplumun aile yapısı
- ▶ Eğitim seviyeleri
- ▶ Gelir dağılımındaki eşitliğin oranı
- ▶ Sivil toplum yapısının ne derece güçlü olduğu şeklinde sıralanabilir (Altay, 2007). Ekonomik olarak gelir dağılımının eşit olmadığı ülkelerde sosyal sermayeyi oluşturan unsurlardan olan güvenin düzeyi düşük olmakta (Uslaner, 2003) ve ayrıca eğitim seviyesinin artmasıyla sosyal sermaye düzeyinin arasında doğru orantı olduğu Christonofou (2004) tarafından açıklanmaktadır. (Akt.Erdoğan, 2006)

5. SOSYAL SERMAYE’NİN SOSYAL POLİTİKA VE SOSYAL HİZMET İLE İLİŞKİSİ

Sosyal politika sanayi devrimiyle birlikte oluşan işçi sınıfının haklarının korunması ve dengelenmesi amacıyla ortaya çıkmıştır. Alper ve Tokol (2015)’a göre sosyal politika dar ve geniş olarak ikiye ayrılmış olup dar anlamda sosyal politika işçi ve işveren arasında olan problemlerin çözümü’dür. Geniş anlamda sosyal politika ise bulunduğu ülkenin ve o ülkeye mensup tüm vatandaşların refah seviyesinin artırılması olarak tanımlanmaktadır. Sosyal hizmet ise uygulamaya dayalı bir meslek olarak sosyal değişimi ve gelişmeyi, sosyal uyumu ve insanların güçlendirilmesini ve özgürleşmesini destekleyen akademik bir disiplin olarak tanımlanabilmektedir (IFSW, 2014). Sosyal hizmetin mesleki odağı, sosyal sorunların çözülmesi yoluyla sosyal refah düzeyinin artırılması olarak tanımlanabilir. Sosyal Politika ile sosyal hizmet disiplini, bireylerin sorun çözme kapasitelerini arttırabilmeleri, varolan stres düzeylerinin azaltılması ve sosyal işlevselliklerinin arttırılmasını, insanın (well-being) iyi olma durumuna erişmesini amaçlamaktadır. İşsizlik ile yoksulluğun ortadan kaldırılması ya da azaltılmasıyla birlikte insan haklarının toplumun içerisinde tam olarak uygulanması, sosyal politikanın en önemli amaçlarını meydana getirmektedir.

Küreselleşme ile birlikte dünya çevresinde artan yoksulluk, sosyal dışlanma, bireysellik, gelir dağılımı eşitsizliği, işsizlik gibi sosyal politika ve sosyal hizmet merkezli sorunların çözümü amacıyla ortaya çıkan arayışlar sosyal sermaye disiplininin popüleritesini arttırmıştır. Sosyal sermayeye artan bu ilgiyle birlikte alanı da genişlemiş olup toplumun tüm kesimlerini kapsar hale gelmiştir. Sosyal politika ve sosyal hizmet disiplinlerinin özel olarak ilgilendiği dezavantajlı gruplar olarak nitelendirilen yaşlı, engelli, çocuk, kadın ve yoksul kesimler için sosyal sermaye de bu grupların kendi ihtiyaçlarının karşılanması ve mesleki gelişmelerinin oldukça önemli olduğunun altını çizmektedir (Şenkal, 2005). Sosyal sermaye özünde bulunan işbirliği ve güven ile devletlerin sosyal refah uygulamalarına destek verme ve alternatif bir yol çizme açısından sosyal hizmetlerin sağlanmasında oldukça önemli bir işleve sahiptir. Politikaların yapımı ve sosyal hizmet uygulamalarının topluma uygulanması için sosyal sermaye bir zemin oluşturmakta ve toplumun gelişmesiyle birlikte sürdürülebilir bir kalkınma anlayışına ulaşmasında çok önemli bir araç görevi görmektedir. Disiplinlerarası ilişki değerlendirildiğinde sosyal

politika, sosyal hizmet ve sosyal sermayenin birbirinden ayrı olması düşünülemeyecek boyuttadır. Her biri birbirini etkilemekte ve gelişimine destek olmaktadır.

SONUÇ

Sosyal sermayenin ortaya çıkışı ve gelişim sürecini, tanımını, kaynaklarını, sosyal politika ve sosyal hizmet ilişkisini kavramsal boyutta ortaya koymak için yapılan değerlendirmeler sonrasında sosyal sermayenin kapitalizmin, küreselleşme ile onun biçimlendirdiği modern toplumların şuan içinde karşı karşıya kaldığı sorunların çözümü için gündeme gelen bir alan olduğu söylenebilir. Temel düşüncesi, sosyal iletişim ağlarının toplumun sağlıklı bir şekilde işlevlerini ifa etmesi, kalkınmayı sağlaması ve sürdürülebilir bir hale getirmesi, bağlamında bireylerin ve grupların verimli olma durumlarını direkt olarak etkileyen sosyal bağların olduğu düşüncesine sahip olan sosyal sermaye, modern toplumların ortadan kaldırmaya çalıştığı ikili ilişkilerin, ağların başka bir görüşle toplumsal beraberlikler ile topluma ait değerlerin tekrar canlandırılması veya geleneksel çağda toplumun yapı ve ilişkilerinin günümüz modern dünyasında ifa edeceği daha önce olmayan fonksiyonların ortaya çıkarılabileceği gerçeğini gündeme getirmiştir. (Şan & Şimşek, 2011) Devletlerin kalkınma ve refah politikaları oluşturma süreci içerisine dahil edilmeyen, bir olgu olan sosyal sermaye 1990'lı yılların başlarından bu yana kavramsal ve kuramsal bir boyutta sürece dahil olmaya başlamıştır. Toplumsal barışı, uzlaşmayı ve güven ile iletişim seviyesini temsil eden sosyal sermaye olgusu iktisadi bir değer olmakla birlikte sosyal politika ve sosyal hizmet disiplinleri arasında da bir değer olarak yer almaya başlamıştır.

Ülkelerin ekonomik gelişmişlik düzeyleri ile pozitif etkileşimde bulunan *sosyal sermayeye*, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde özellikle ekonomik başarı ve bu başarının sürdürülebilirliği açısından direkt olarak yatırım yapılması zorunluluk arz eden alanlardan biridir (Karagül & Masca, 2005). Küreselleşme ile artan işsizlik, yoksulluk, sosyal dışlanma gibi sosyal politika sorunları göz önüne alındığında sosyal sermayenin bu sorunların çözümü konusunda önemli bir kaynak yarattığı görülmektedir.

21. yüzyılın başında birçok ülkenin-özellikle az gelişmiş ülkeler sosyal kalkınmalarını gerçekleştirmek ve sürdürülebilir hale getirmek için sosyal sermayeden yararlanmaları gerektiği belirtilmektedir. Bu durum toplumsal dinamikleri harekete geçirmek için bir katalizör görevi üstlenerek sosyal politikaların oluşmasına ve uygulanmasına da katkıda bulunabilir. Sosyal kalkınma ancak toplumu oluşturan birey ve gruplar arasındaki güven, iş birliği ve aidiyet duygusunu geliştirerek kalkınmaya yönlendirilmesi ile sağlanabileceğine yönelik yaklaşımlar güç kazanmaktadır. Bu yüzden sosyal sermayenin, kalkınma ve gelişmenin fitilini ateşleyen, aynı zamanda destekleyicisi olduğu belirlenmiştir. Bu konuda, özellikle az gelişmiş ülkelerin para ve insan sermayesinden daha çok sosyal sermayeye ihtiyacı olduğunun altı çizilmektedir. Az gelişmiş ülkelerde görülen yolsuzluk, rüşvet ve tekelleşmenin ancak sosyal sermayenin geliştirilmesiyle önlenebileceği belirtilmektedir (Şenkal, 2005)

Kolektif hareketi meydana getirmenin ve uygulama sürecinin özünde sosyal sermaye bulunurken, güvenin de sosyal sermaye olgusunun ayırt edici niteliği olarak ön planda olduğu görülmektedir. Güveni sağlanma konusunda ise, birey ve toplulukların ihtiyaçlarının karşılanması oldukça önemlidir.

Kamusal hizmetlerin insan ihtiyaçlarına cevap verdiği ölçüde insanların kolektif harekete de aynı şekilde güvendiği bilinmektedir. Tam da burada Kamu hizmetleri olarak sosyal politika ve sosyal hizmet uygulamaları devreye girmektedir. Bu arada yapılacak olan kapsamlı sosyal politikalar ve toplum ve topluluklarla sosyal çalışma (uygulamaları) toplumda bulunan eksikliklerin giderilmesi açısından oldukça önem arz etmektedir. Yapılması gereken bu toplum ve topluluklarla sosyal çalışma yerelleşme ve o toplumdaki ihtiyaç ve beklentilerine yönelik olmalıdır. Kırsal toplumların geleceğini planlaması üzerine temellerini kuran ve bu doğrultuda oluşturulan kalkınma programları iş birliği üzerine kurulu bu hareketin gelişmesi ile istediği noktaya ulaşabilmektedir. Bu topluluklar geleceğini planlama becerilerini, sosyal hizmet mesleği sayesinde yapılacak çalışmalarla arttırılabilecektir. İş birliği temelinde dayalı bu harekete inanmakla gelişeceğini ve bununla birlikte güvenin oluşması hususunun ancak kamunun daha önceki girişimlerine bağlı olduğunu unutmamak gerekmektedir. Toplumun ihtiyaçlarının karşılanması ortaklaşa yapılan harekete güvenin oluşmasında oldukça önemli bir rol üstlenmektedir (Çekiç & Ökten, 2009).

Son olarak sosyal sermayenin korunması ve arttırılması amacıyla sivil topluma önem verilmeli düzenleyici, kapsayıcı sosyal politikalar üreterek, üretilen bu politikaların sosyal hizmet mesleği odağında topluluk ve toplumla çalışma alanında uygulanması bu uygulamaların ise toplum merkezli olması oldukça önemlidir. Ülkelerin ekonomik ve sosyal istikrarı ayrıca sosyal sermayenin artması açısından önemlidir. Küreselleşmenin getirdiği olumsuzlukların ortadan kaldırılması ve yaşanılabilir toplumların yaratılması açısından sosyal politika, sosyal hizmet ve sosyal sermaye disiplinlerinin bir arada olması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Altay, A. (2007). Bir Kamu Malı Olarak Sosyal Sermaye ve Yoksulluk İlişkisi. *Ege Akademik Bakış / Ege Academic Review* 7(1) 2007: 337–362
- Bourdieu, P. Ve Wacquant, L. (1992). *An Invitation to Reflexive Sociology*. Polity Press.
- Coleman, J. (1988) Social Capital in the Creation of Human Capital. *The American Journal of Sociology*, Vol. 94, Supplement: Organizations and Institutions: Sociological and Economic Approaches to the Analysis of Social Structure
- Eşkinat, R. (2015). Sosyal Sermayenin Sürdürülebilir Kalkınmaya Etkisi. *AÜ Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt/Vol.: 15 - Sayı/No: 4 (75-90).
- Fukuyama, F. (2000). *Social Capital and Civil Society*. International Monetary Fund.
- International Federation Of Social Workers. <https://www.ifsw.org/>.
- İnal-Çekiç, T. & Ökten, A. (2009). Sosyal Sermaye Perspektifinden Kırsal Kalkınma Sorunsalına Yeniden Bakış. *Megaron* 2009;4(3):203-213.
- Karagül, M. ve DüNDAR, S. (2006). Sosyal Sermaye Ve Belirleyicileri Üzerine Ampirik Bir Çalışma. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi* (12) 2006, 61-78.
- Karagül, M. Ve Masca, M. (2005). Sosyal Sermaye Üzerine Bir İnceleme. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Bahar 2005, 1:37-52.
- Knack, S. & Keefer, P. 1997. "Does social capital have an economic pay off?" *Quarterly Journal of Economics*, Vol 112, no. 4. ss. 1251-1288.
- OECD (2011). *The Well-Being Of Nations The Role Of Human And Social Capital*. Organisation For Economic Co-Operation and Development.
- Özdemir, A. (2007). Sosyal Ağ Özellikleri Bakış Açısıyla Sosyal Sermaye Ve Bilgi Yaratma İlişkisi: Akademisyenler Üzerinde Yapılan Bir Alan Araştırması. Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi/Eskişehir
- Putnam, R. (1993). *Making Democracy Work*. Princeton University Press
- Putnam, R. (1999). *Bowling Alone The Collapse and Revival of American Community*. SIMON & SCHUSTER Press.
- Şan, M. ve Şimşek, R. (2011). Sosyal Sermaye Kavramının Tarihsel - Sosyolojik Arkaplanı. *Akademik İncelemeler Dergisi* Cilt:6 Sayı:1 2011
- Şavkar, E. (2001). Sosyal Sermayenin Unsurları ve Ekonomik Kalkınmayla İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi Afyon Kocatepe Üniversitesi/ Afyon
- Şenkal, A. (2005). Sivil Toplum ve Sosyal Sermaye: Sosyal Politikaya Dayalı Alternatif Kalkınma Modeli Arayışları. *İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası*. Cilt: 55 Sayı: 1 Yıl: 2005 S.s.: 791-810
- Temple, J. (2000). *Growth Effects Of Education And Social Capital In The OECD Countries*. Organisation For Economic Co-Operation And Development.
- Tokol, A. & Alper, Y. (2015). *Sosyal Politika*. Dora Yayıncılık. Bursa.

Uslaner, E. (2003): Trust as a moral value, Dario Castiglione, Jan W. Van Dethcand Guglielme Wolleb,eds., Handbook of Social Capital, Oxford University Press. Aktaran: Emre Erdoğan, Sosyal Sermaye, Güven ve Türk Gençliği, www.urbanhobbit.net/PDF/Sosyal%20Sermaye_emre%20erdogan.pdf

Woolcock, M. Ve Narayan, D. (2000). Social Capital: Implications for Development Theory, Research, and Policy. World Bank Research Observer To be published in Vol. 15(2), 2000.